

1944. Les visites del governador Correa Veglison a la conca minera berguedana i les fotografies de **Perez de Rozas** com a testimoni

“S’arribà a pensar que les imatges en moviment farien de la fotografia una cosa obsoleta. Però jo crec justament el contrari: la fotografia és més poderosa que mai perquè continua essent l’única manera de preservar per sempre una fracció finita del temps infinit”.

Harold Evans, *editor del London Times*

El Govern Civil, peça clau de l’organització de l’Estat Franquista

Tothom coincideix en que Franco no era ideòleg ni va ser mai un líder polític, sinó un militar que havia encapçalat el cop d’estat i que tenia més clar el que combatia que no pas la proposta política que defensava. En plena Guerra Civil es va convertir en líder, no únicament dels militars, sinó també dels civils que li donaven suport, i per això, amb la victòria ell i el seu exèrcit es van convertir en la columna central del nou règim (1).

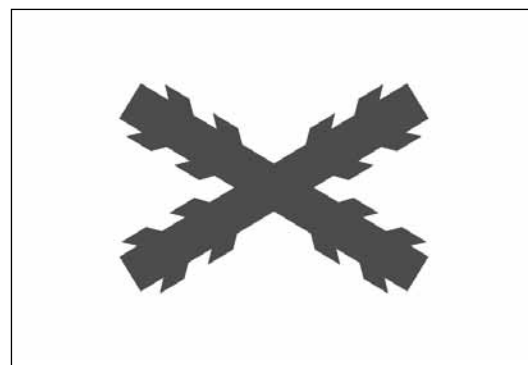
L’organització institucional del franquisme en el territori es fonamentava en el Govern Civil de cada província i el governador era l’encarregat d’aplicar la política del govern i exercir un control estricte, tant sobre la població com sobre la resta d’autoritats, en tractar-se d’un regim totalment jerarquitzat. Del governador civil depenien els nomenaments de tots els càrrecs de les diputacions i dels ajuntaments, els governadors dirigien directament l’actuació dels cossos policials encarregats del control polític de la població, i autoritzaven o denegaven associacions.

Bandera de la Falange Tradicionalista y de las JONS. FET i de les JONS va adoptar una combinació de símbols que reflectia la diferent procedència de les forces que van conformar el partit. Així, es vestia com a uniforme la camisa blava de la Falange i la boina vermella dels Requetés. Es va afegir així mateix una corbata negra en senyal de dol per José Antonio Primo de Rivera.

Bandera del requetè, amb la creu de Borgonya.

Les banderes que presidien els actes corresponien de la mateixa manera a les principals forces que van conformar l’organització. Presidia tots els actes del partit la Bandera Nacional d’Espanya, flanquejada per les de Falange i la Creu de Borgonya dels tradicionalistes. El principal himne del partit era el “Cara al Sol”, (obra del músic guipuscoà Juan Tellería) encara que també van gaudir de cooficialitat formal, entre altres el “Oriamendi”.

El paper dels governadors era clau, encara més en els primers anys del règim quan calia actuar amb mà de ferro i amb claredat, per no deixar dubtes. I per això els governadors civils de les quatre províncies catalanes foren, durant els primers anys de la dictadura, militars nascuts fora de Catalunya. Antonio Federico Correa Veglison, que fou governador civil de Barcelona entre 1940 i 1945, després de ser-ho per Girona, fou una de les persones amb més poder durant els primers anys del Franquisme i el paradigma del nou estat: a més de militar també era falangista, i al mateix temps que fou nomenat governador de la província més important i perillosa d’Espanya, Barcelona, va ser nomenat també *jefe provincial de la Falange*, el partit únic.

Aquests eren els anys en què la dictadura franquista feia costat a l’Alemanya nazi en plena Segona Guerra Mundial i que fins el 1945 l’organització política del règim fou una barreja entre la tradició reaccionaria i antiliberal de l’extrema dreta espanyola (antisocialisme, nacionalisme espanyolista exaltat, catolicisme conservador) i la ideologia feixista. La concreció d’aquesta síntesi es pot resumir en el paper omnipotent de l’Estat (el franquisme mai no va acceptar la separació de poders i per això es va inventar la *democràcia orgànica*, segons la qual les Corts estaven supeditades al cap d’estat que també era qui dictava les normes jurídiques), en el protagonisme d’una minoria constituïda per l’estament militar i el partit únic i feixista, la Falange Espanyola Tradicionalista y de las JONS (2);

en l'exaltació de Franco (*El Caudillo sólo es responsable ante Dios y la Historia, Generalísimo, Caudillo de España por la gracia de Dios*) i exaltació del nacionalisme espanyol (*una, grande y libre*), que va portar al règim a combatre qualsevol signe d'identitat que pogués posar en perill aquesta unitat. Correa Végilson semblava fet a mida per portar a terme aquesta missió a la difícil i complexa província de Barcelona.

Antonio Federico Correa Veglison (Comillas, 1904-Madrid 1971) (3)

Quan Antonio Correa Veglison fou nomenat governador civil de Barcelona, tot i la seva joventut, portava a les espatlles una notable experiència. Havia fet la carrera militar al cos d'enginyers i fou destinat a Larache, on jurà fidelitat a la República l'any 1931. Després d'una etapa a Madrid, encarregat de la formació d'oficials, el 1935 fou traslladat a la Companyia de Talleres de Ceuta, amb el grau de capità. Fou al Marroc, i més concretament a Tetuán on s'incorporà a principis de 1936 a la columna dirigida pel tinent coronel Yagüe, formant part d'aquella elit de militars africanistes i capdavanters del cop d'estat. Com a comandant, i ja a la península, va combatre al front del nord i, en els darrers mesos de la guerra, a la batalla de l'Ebre.

Acabada la guerra inicia la seva carrera política i ocupa càrrecs importants: comissari general d'Informació de la Direcció General de Seguretat del Ministeri de la Governació de Serrano Súñer, governador civil de Navarra primer i de Girona després, on era també cap de fronteres en una època fonamental en què hi havia més de quatre-cents mil exiliats a l'altra banda del Pirineus; també ho va ser de Jaén.

Correa Veglison arribà a Barcelona com a governador civil, procedent de Madrid, el diumenge 22 de desembre de 1940. El càrrec tenia molta importància i significació política; ho sabien els que l'havien escollit –Serrano Súñer aleshores ministre de governació i el militar falangista i ministre de l'Aire Juan Yagüe–, ho sabia

Correa que només amb 36 anys ja portava una llarga carrera militar i política, i a partir d'aleshores ho va saber tothom.

Els caps locals de la Falange Española Tradicionalista y de las JONS van ser els primers en donar-li la benvinguda a Barcelona; el van rebre a la seva seu del Passeig de Gràcia, tot just baixar del tren a l'estació del carrer Aragó; la seu de la FET barcelonina estava situada a l'edifici que fins feia poc el PSUC havia convertit en el Casal Karl Marx i que des del 1926 havia estat la seu del Círculo Equestre, el símbol més exclusiu del poder econòmic de la gran burgesia barcelonina. Correa sabia que havia de posar ordre entre els falangistes catalans, barallats entre les diferents faccions, i aleshores liderats per l'industrial manresà Mariano Calviño, discutit i criticat pel sector que capitanejava Carles Trias Bertran, advocat procedent del carlisme que s'integra a la Falange barcelonina el 1934 (5).

La voluntat de posar ordre a la desgavellada situació política provincial va quedar palesa amb els primers discursos, totalment contundents: *“Exijo de todos el más exacto cumplimiento del deber. Ni recelos ni resquemores para nadie. Cada camarada es para mí una hoja en blanco. ... Soy inflexible en materia de disciplina porque soy falangista. Serlo no es una patente de corso y cada uno ha de pedir cuenta de sus actos. A los delegados de la Falange Española Tradicionalista y de las JONS me dirijo y les digo: Falange es una, y no una Confederación de Delegaciones autónomas. Cada uno está obligado a recibir y acatar las orientaciones que emanen de mi autoridad, puesto que sois mis*

Jura de la Sección Femenina de la Falange barcelonina, Octubre 1943. (AFB, Pérez de Rozas).

La salutació amb el braç en alt i els crits rituals, com ¡Arriba España! o *“Espanya, Una, Gran i lliure”*, de procedència falangista, completaven el gruix de la imatge externa que es va proporcionar al partit. La Falange Espanyola Tradicionalista i de les Juntas d'Ofensiva Nacional Sindicalista (FET i de les JONS) va ser el partit únic de l'Espanya franquista creat el 19 d'abril de 1937, producte de la unificació de FE de les JONS, els tradicionalistes carlistes i la resta de forces polítiques que van recolzar la revolta militar que va iniciar la Guerra Civil Espanyola. Mitjançant el decret que materialitzava la unificació, Franco es va erigir en el seu Cap Nacional.

General Orgaz y Correa Veglison en la inauguració del bust del General Franco a la Diputació de Barcelona, 1942. (COL-LECCIÓ MERLETTI / IEFC, REF. ACP-1-291)

La dictadura franquista va trobar a la Falange i en els seus dirigents suport ideològic i gestors polítics. El franquisme de la primera època es va nodrir d'aquests dirigents per formar el consell de govern, organitzar una estructura sindical que controlés les relacions laborals, propagandistes (tots els diaris havien d'estar dirigits per falangistes).

representantes en los distintos servicios...” (6)

A la tarda de la seva arribada prenia possessió del càrrec de Governador Civil a l'edifici de la Duana, al despatx que feia poc que havia estat la seu de la Conselleria de Governació del govern de la Generalitat de Catalunya: *“Vengo aquí con plenitud de poderes del Estado y del Partido, personificados ambos por nuestro Caudillo, y convencido de que nadie puede oponerse ante mí, por alto o bajo que esté...”* (7).

El nou governador civil va mostrar, ben aviat, una especial sintonia amb la organització juvenil de la Falange, el *Frente de Juventudes*, creada el 1940 per l'enquadrament i adoctrinament polític dels joves espanyols en els principis del *Movimiento Nacional*, així com la seva preparació esportiva i premilitar. Aquesta predilecció pels joves abonà la campanya de desprestigi «interna» dirigida pel sector més tradicional de la Falange, que va escampar arreu rumors sobre la seva presumpta homosexualitat.

Joan Maria Thomàs, en la seva obra *“Feixistes!. Viatge a l'interior del falangisme català”* (8) considera que els anys barcelonins van ser els anys daurats de Correa, el període durant el qual va rebre les màximes mostres d'afecte de Franco; els anys en què el governador era present gairebé quotidianament a les ciutats i pobles de la demarcació, *quan rebia una riuada de gent cada dia al despatx, quan utilitzava un telèfon –en realitat desconnectat– des del qual, provablement, parlava amb el Generalísimo davant d'alguns dels seus astorats visitants per tal*

d'impressionar-los i de treure-se'ls de sobre, quan saludava amb un sonor «bon dia», o quan convidava cada any alguns joves del Frente de Juventudes a passar uns dies de vacances amb ell a la casa familiar de Pando, prop de Comillas (Santander).

Anys de poder i de populisme, plens de fets que superaven les anècdotes com per exemple, quan va confiscar un «vaixell atracat al moll i carregat d'oli d'oliva, que era destinat al pagament del deute de guerra amb Itàlia, per tal de fer-ne repartir la càrrega entre una població barcelonina a la qual feia mesos que mancava aquest producte bàsic. Eren anys marcats per la fam i la por, el reialme de l'estraperlo i del mercat negre, de les cartilles de racionament i de les restriccions elèctriques, anys grisos i anys es-

Antonio F. Correa Véglison, governador civil de Barcelona i cap provincial del Movimiento, a la festa major del barri de Collblanc. Barcelona, 1941. (FONS BRANGULI / ANC).

El fons fotogràfic dels Pérez de Rozas a l'Arxiu fotogràfic de Barcelona

El fons aplega la documentació generada per l'activitat professional de la nissaga de fotoperiodistes Pérez de Rozas. Constitueix un dels fons fotogràfics més importants per a la documentació històrica de la Barcelona del segle XX.

La seva extraordinària magnitud, 811.802 fotografies, que abasta el treball de dues generacions entre 1922 i 1990, el converteix en una valuosa eina per a la investigació: dictadura de Primo de Rivera, segona República, Guerra Civil, franquisme, transició i democràcia es van desgranant en una crònica que engloba fotografies d'aspectes tan diferents com representatius de cada època, com ara moments de la vida cultural, política, religiosa, econòmica i esportiva de la societat barcelonina.

El primer de la nissaga de fotògrafs fou Carlos Pérez de Rozas Masdeu, fotògraf oficial de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929 i cronista gràfic de l'Arxiu Històric de la Ciutat des de 1932 fins a la seva mort, el 1954. Vers els anys cinquanta aquest fotògraf i els seus cinc fills, Carlos, José Luís, Luis Enrique, Manuel i Rafel, van formar un autèntic equip de reporters gràfics que van abastar una gran quantitat d'informació.

Van treballar en diferents diaris, com *Las Noticias*, *La Prensa*, *Hoja del Lunes*, *La Vanguardia*, *El Día Gráfico*, *La Noche*, *Solidaridad Nacional*, *Barcelona Deportiva*, *Diario de Barcelona* i l'Agència EFE, entre d'altres.

El fons de la nissaga Pérez de Rozas va ingressar el 1990 a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona a través d'una compra.

Font: DOMÈNECH, Sílvia (2007): *Barcelona fotografiada guia dels fons i les col·leccions de l'Arxiu fotogràfic de la ciutat*, Arxiu Municipal de Barcelona/Institut de Cultura de Barcelona, 2007

pecialment blaus, qualificats així per Javier Tébar Hurtado (9) per la presència i la força dels falangistes que vestien amb la camisa d'aquest color.

A partir del 1945, l'any del seu cessament, ocupà, entre altres càrrecs, i a banda d'exercir com *consejero* nacional de FET y de las JONS, delegat nacional de Premsa i Ràdio del Movimiento, director general d'Economia i Tècnica de la Construcció del Ministeri de l'Habitatge, comissari general d'Ordenació Urbana de Madrid, i també altres càrrecs en el sector privat, com el d'assessor tècnic de l'*Agrupación de Fabricantes Nacionales de Cementos*. També fou professor de Resistència de Materials a l'Escola Politècnica de l'exèrcit i fou molts negocis com a gerent del projecte «*Andalucía la Nueva*», de José Banús, en una incipient Costa del Sol. Tanmateix, el més important de tots aquests negocis estigué ubicat a Catalunya, el de la *Caja de Ahorro Popular*, un negoci que, per cert, el portà a la ruïna.

El populisme que practicava Correa Veglison es fonamentava en un control dels mitjans de comunicació de l'època que es van posar, evidentment al seu servei, i que Correa controlava directament en benefici propi. Periodistes i fotògrafs el seguien en la seva activitat frenètica per tots els pobles de la província, en hores punta, en viatges llargs

i esgotadors per un tros de país amb una gran mancança d'infraestructures i de sistemes de transports ràpids i eficients. L'any 1944 va visitar tres vegades la comarca del Berguedà, els tres cops en circumstàncies ben diferents, però prou representatives del que fou el seu estil de govern. El que les cròniques periodístiques de l'època no expliquen ho fan les magnífiques fotografies de Pérez de Rozas.

La nissaga de fotoperiodistes Pérez de Rozas

Els Pérez de Rozas són una família de fotògrafs que han fet història i mestratge, i que ajuden a entendre la història del nostre país i molt especialment de Barcelona, des que el patriarca, Carlos Pérez de Rozas Masdeu, nascut en el si d'una família de l'alta burgesia madrilenya, ingressés en qualitat d'ajudant a la redacció del diari *Las Noticias de Barcelona*, l'any 1911. Dos anys després, Carlos Pérez de Rozas va decidir treure profit de la seva recent estrenada

càmera de caixó i sortí a passejar amb el seu germà Manuel pels molls de Barcelona. Allà va fotografiar un vaixell. Dies més tard, aquell vaixell fou torpedinat al Mediterrani, i Carlos, en assabentar-se del fet, va decidir enviar la fotografia al diari *ABC*, que la publicà en primera pàgina. El fundador de la nissaga dels Pérez de Rozas es va convertir aquell mateix dia en el fotògraf de *Las Noticias* (10).

Aquest fou el principi de la crònica gràfica dels Pérez de Rozas, publicada durant set decennis a *La Vanguardia*, *Las Noticias*, *El Día Gráfico*, *La Hoja del Lunes*, *La Solidaridad Nacional*, *La Prensa* i *l'Agència Efe*. Magnífiques fotografies (11) de la nostra història, des de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929 a la transició democràtica, obtinguts per Carlos Pérez de Rozas Masdeu, mort el 1954, i pels seus fills José Luis (1918-1988), Carlos (1920-1990), Manuel, Julio, Enrique i Rafael (1932-1997),

Correa a les Mines de Fígols (AFB, FOTO PÉREZ DE ROZAS).

Fotografia de Pérez de Rozas en el moment en que Correa i el seu seguici entren a l'interior de la mina Consolació. Al costat del governador civil, el comte de Fígols; a la fotografia també es pot identificar a Sánchez Matas, Mariano Calviño cap provincial de la Falange Espanyola Tradicionalista y de las JONS i el comandante militar de Berga, coronel Manuel Sagrado Marchena Jefe del Regimiento 262, entre altres persones. A les vagonetes les banderes de la Falange, el Requetè, i la d'Espanya, entre altres.

que treballaren en equip a la seva casa-estudi de la ronda Unversitat. Per aquest motiu, totes les fotografies porten la firma Pérez de Rozas, cognom que és sinònim de fotoperiodisme o, simplement, de periodisme. Al fundador de la nissaga, l'acompanyaren en el seu treball els seus germans José i Manuel; després els seus fills,

i ara el segueixen els seus néts Carlos i Emilio.

Dels milers de fotografies de la firma Pérez de Rozas destaquem aquí les fotografies que testimonien la presència del governador civil i cap del Movimiento Nacional de Barcelona, Correa Veligson. Són molt més que un document històric perquè recollint les paraules de Harold Evans, editor del *London Times*, la fotografia "continua essent l'única manera de preservar per sempre una fracció finita del temps infinit" (12). Molt segurament d'un temps, el del primer franquisme, que es vivia com infinit, inacabable.

El fotògraf Pérez de Rozas y les fotografies de l'accident a la mina Clara de l'Espà (Saldes) el 14 d'abril de 1944.

Els Pérez de Rozas van acompanyar per primera vegada al governador civil Correa Veglison al Berguedà amb motiu del funeral dels 34 miners víctimes de l'explosió de grisú de la mina Clara de l'Espà (Saldes). L'explosió va tenir lloc el dilluns de la segona Pasqua, el 10 d'abril, i la premsa de l'època se'n va fer ressò al cap de dos dies, perquè aleshores no hi havia connexió telefònica, i l'actual carretera estava per fer; només hi havia un difícil camí de bast. Qui hi va arribar i molt més ràpid van ser la gent de Saldes –en aquell fatídic torn de nit i treballaven 40 miners– i colles de miners de Vallcebre, Fígols i Guardiola.

El dimecres 12 d'abril el governador Correa Veglison es va traslladar a Saldes. *La Vanguardia*

(A la pàgina següent) Portada de *La Vanguardia* del diumenge 15 d'abril de 1944 amb les fotografies de l'enterrament dels miners morts a la mina Clara de l'Espà, fetes per Pérez de Rozas.

(13) detalla interessants aspectes de la visita i de la personalitat del governador: "Extracción de otros tres cadáveres. Berga, 12. –Durante todo el día han continuado denodadamente los trabajos de descombro en la mina «Aspar», habiéndose conseguido extraer tres cadáveres más, que con los cinco heridos que lograron ser salvados ayer suman 38 obreros, faltando, por lo tanto, dos hombres para completar la cifra del turno de mineros que entró a trabajar el día del suceso.

A pesar del número de víctimas registrado, la catástrofe hubiera sido de más graves caracteres de haber ocurrido en día hábil, ya que el siniestro se produjo la noche de Pascuas en la que la mitad del turno, cuarenta mineros, estaba disfrutando de un permiso que se les concedió con motivo de la festividad del día para que la pasaran en compañía de sus familias que viven en poblaciones cercanas a Saldes. Debido a la circunstancia indicada las víctimas-son oriundas de provincias de Levante y de Andalucía.

Ayer, mientras continuaban los trabajos de salvamento, el gobernador civil y jefe provincial del Movimiento, camarada Correa, acompañado de los técnicos de la empresa explotadora de la mina, descendió hasta la galería principal, situada a 600 metros bajo la superficie, que fue donde se produjo la desgracia, recorriéndola e inspeccionando detenidamente los lugares afectados. Después de permanecer más de una

"El 10 d'abril de 1944 era semifestiu, per ésser dilluns de Pasqua de resurrecció, i treballava un equip menor. Cap a les quatre de tarda dos homes havien pujat a la sobreguia 2 bis per continuar l'avanç. Van veure, digueren, una sortida de gasos que va calar foc: "Tira't a terra! Va dir el marteller a l'ajudant, però de seguida es va apagar. Se'n van anar cap a l'exterior per curar-se petites cremades i quan, transcorregut un quart d'aquella fagonada, els faltaven uns vuitanta metres per assolir la bocamina, una intensa ràfega o bufada d'aire els va tirar a terra. A la galeria general del nivell 2 un vigilant es va creuar amb un tren arrossegat per un mul que l'acompanyaven tres vagonetes. A dos cents metres de la boca de la fogarada va sentir un gransoroll, però no d'explosió, i una forta expansió d'aire l'empenyí cap a fora. També els vagoners van ésser abatuts, però dos pogueren sortir i donar l'alarma. Cap d'ells no havia sentit calor ni olor, però sí asfíxia, que els va passar perquè de seguida va tornar a entrar l'aire fresc de l'exterior... Als talls quasi tot el carbó era pols, recobert a la vegada per un altre de gairebé impalpable de color terrós. Precisament aquest sutge terrós i mat, finíssim, és la simptomatologia exclusiu de l'explosió de pols de carbó: és la cendra residual de les molt petites partícules de carbó. Altres signes, com escorces de coc, perles de resina a les fulles d'apuntalament, també es donen a les explosions de grisú ... Per una barrinada fallida, que va fer explosió? Per una bufada de gas? Amb els símptomes anotats hi caben diverses teories i hipòtesis...". Informe de l'enginyer de mines L. Barrena (1944)

Font: Picas, J. Prat, A. Serra R. (2003). *Les mines de Saldes*, Quaderns de *Ruta Minera* núm. 1., pag. 12

LA VANGUARDIA

BARCELONA

ESPAÑOLA

Sábado 15 de abril de 1944

25 cént. Precio de este ejemplar

Redacción y Admón.: PELAYO, 28
Teléfonos: 14132 - 33 - 34 y 35

FUNDADORES: DON CARLOS Y DON BARTOLOMÉ GODÓ

Año LX. - Número 24.217

DIRECTOR: LUIS DE GALINSOGA

DESPUES DE LA CATASTROFE DE LAS MINAS "ASPAR" DE SALDES EL SEÑOR CORREA VEGLISON PRESIDE EL ENTIERRO DE LAS VICTIMAS

Entrada de la mina siniestrada

Traslado de los cadáveres al cementerio

Un detalle del entierro

Presentando la inhumación de los cadáveres

El gobernador civil y jefe provincial del Movimiento en la presidencia de la funebre comitiva

Misa de «requiem» en sufragio de las víctimas, presidida por el gobernador civil y autoridades locales

El señor Correa Veglison hablando a los mineros y familiares de las víctimas

(Fotos. Pérez de Rozas)

Correa saludant els fills dels miners, probablement alguns dels vint-i-cinc que convidats pel governador van passar unes dies al campament del Frente de Juventudes d'Arenys de Mar. (FOTO PÉREZ DE ROZAS, AFB).

hora en el fons de la mina, el camarada Correa se reuní. - junto con los ingenieros que le acompañaron, con el ingeniero jefe del distrito minero, señor Martí, y con el ingeniero señor Echevarría, encargados del informe técnico, - examinando las causas que pudieron originar la catástrofe, sin que, de momento, hayan podido precisarse, toda vez que se duda que la originó una explosión de grisú o emulsión de ácido sulfúrico. Para aclarar este extremo se espera el dictamen de los forenses que hoy han comenzado su labor. El accidente produjo el derrumbamiento parcial de la galería principal, y en su mayoría los cadáveres extraídos presentan síntomas de muerte por asfixia, con quemaduras de distintos grados.

El señor Correa, cuya gestión personal ha sido subrayada con elocuentes muestras de simpatía y reconocimiento por la población afectada, salió de Saldes a la una de esta madrugada, deteniéndose en esta localidad donde dio órdenes para la organización de los servicios de socorro y para aliviar a las familias de las víctimas, continuando su viaje hacia Barcelona a las tres de la madrugada”.

El governador Correa Veglisón va saber aprofitar la tragèdia per

mostrar-se com un home actiu, decidit, que no tenia mandra i que es desplaçava a Saldes per estar al costat dels miners i que actuava també amb mà de ferro contra els “culpables” ordenant que el jutge de Sabadell Josep M. Faura Bastida, iniciés les diligències per investigar els fets, començant per interrogar als ferits que s’havien traslladats a l’hospital de Berga, i continuant pels propietaris i l’enginyer que fins i tot foren empresonats: “A consecuencia de las diligencias practicadas, el juez especial ha decretado el procesamiento y prisión, sin fianza, del gerente de la Sociedad explotadora de las minas y del ingeniero de minas, director de la misma. Por otra parte han sido puestos en libertad provisional los dos mineros encargados de la vigilancia en el interior de la mina que fueron detenidos a raíz del accidente.

Ha sido hallado el cadáver del minero que faltaba Continuando los trabajos de descombro en la mina «Clara», ha sido encontrado el cadáver del obrero Eusebio Cintas Simón, de 26 años, que era el único que faltaba. Ayer se celebró el acto del sepelio. Con éste son 34 los muertos en la catástrofe y seis los heridos que, afortunadamente, mejoran de sus lesiones (14).

El punt culminat de la crònica del tràgic accident de la mina Clara de l’Espà correspon a la portada que dedicà La Vanguardia del dissabte 15 d’abril de 1944. Les fotografies, de la firma Perez de Rozas, són impactants: L’entrada de la mina Clara, un forat apuntalat amb fusta d’un metre i mig d’alçada; el trasllat dels cadàvers al cementeri; fotografies dels familiars i assistents al funeral; Correa Veglisón, el cap provincial del Movimiento, l’alcalde de Saldes, el de Berga, el comte de Fígols, el seu enginyer Manuel Portis i l’equip de salvament de Carbons de Berga SA format per quinze miners i que havia treballat intensament en el rescat dels seus companys, delegat provincial de Treball Díaz Faes en representació del ministre de Treball, el delegat provincial de Sindicats “camarada” Ribó Vaqué, l’inspector provincial del Movimiento “camarada” Arbós, i altres autoritats civils i militars, però sobretot els miners de la comarca. Els 33 taüts –el cos de l’últim miner, el número 34, no es va localitzar fins l’endemà del funeral que va tenir lloc el dia 13 d’abril, quatre dies després de l’explosió i de intensos treballs de recerca– arrencats davant

l’altar improvisat sota una dels coberts de la mina.

Després del funeral i de l’enterrament, el governador va reunir a les famílies de les víctimes “a quienes, en sentidas palabras, aseguró que no quedarían desamparados en su desgracia, pues tienen a su lado a todas las autoridades que sabrán velar por sus intereses, inspirándose, en los principios de Justicia social que rigen el nuevo Estado. Finalmente, dio personalmente su pésame a las familias de los mineros fallecidos. El camarada Correa ha efectuado un donativo de 500 pesetas para cada una de las familias de los mineros muertos, y el delegado provincial de Trabajo, por su parte, ha anunciado la llegada a Barcelona del jefe de la sección de Reaseguros-del Ministerio de Trabajo, señor “Vega, quien hoy se trasladará a Saldes para hacer entrega de un donativo de 500 pesetas por cada una de las víctimas, en nombre del ministro, independientemente de los derechos que les correspondan en virtud de la legislación vigente” (15)

Una visita oficial a les mines de Fígols: 5 de setembre de 1944

Amb aquest titular, *El gobernador civil y jefe provincial visitó ayer Bagá, las minas de Fígols y la Colonia Rosal. EL SEÑOR CORREA FUE OBJETO, DURANTE SU VIAJE, DE ENTUSIASTAS DEMOSTRACIONES DE SIMPATÍA*, la crònica de *La Vanguardia Española* i les fotografies de Pérez de Rozas ressenyen un dels molts viatges del governador més popular i més populista del primer franquisme.

El governador civil va arribar al Berguedà cap al tard del dia 4 de setembre i es va allotjar a l’hostatgeria del santuari de Queralt; l’endemà va assistir a la missa, acompanyat d’altres autoritats

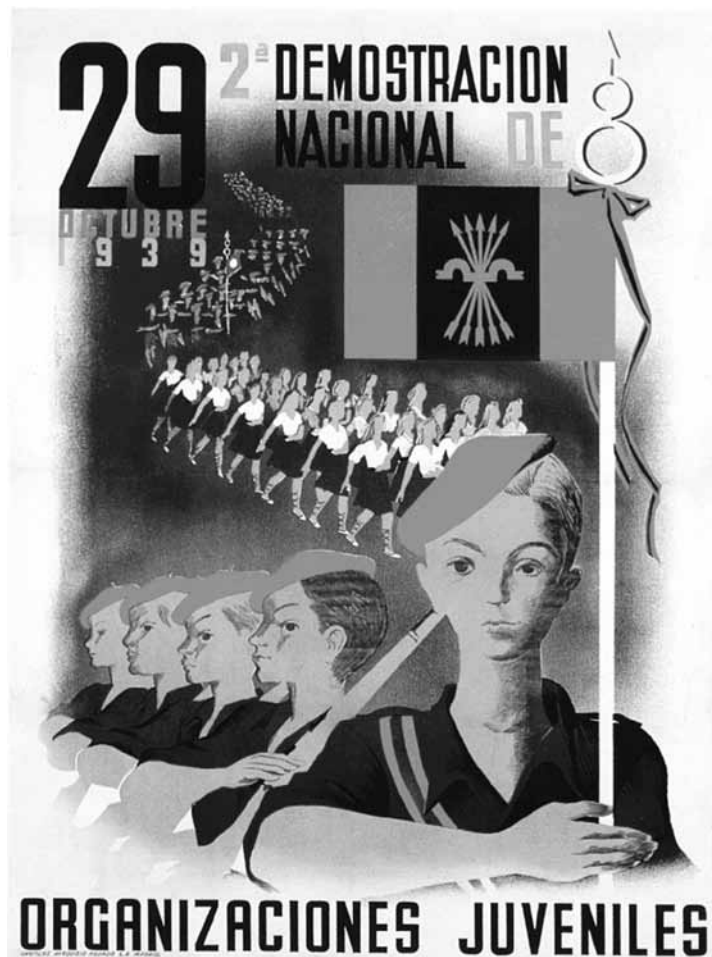
locals, que va oficiar el bisbe de Solsona, Valentí Comellas i, tot seguit, es va traslladar a Bagà on hi va arribar passades les 11 del matí. *“La población se hallaba adornada y todo el vecindario acudió a recibir al camarada Correa, tributándole un cariñoso recibimiento. Seguidamente marcharon las autoridades a pie, visitando la Jefatura Local del Movimiento, la parroquia de San Esteban, patrón de Bagá, y la casa parroquial, en donde le fue mostrada al camarada Correa la cruz del siglo X, que fue traída de Jerusalén por el obispo Arnolfo. Después el señor Correa, y demás personalidades se trasladaron a, la residencia de ancianos, institución donada por el señor Salarich, para proceder a su inauguración.”*

Y de Bagà cap a les mines de Fígols, on fou rebut pels germans Olano i on el *“personal que presta servicio en las citadas minas ha hecho objeto de un gran recibimiento al camarada Correa, y éste, acompañado de las personalidades y del comandante militar de Berga, coronel Sagrado, visitó la mina, presenciando en su interior los trabajos de explotación del mineral. Después revisó al personal minero encuadrado en las organizaciones del Movimiento, y prometió al conde de Fígols que en el próximo mes de octubre serán invitados a pasar quince días en el campamento del Frente de Juventudes de Arenys de Mar veinticinco muchachos hijos de los productores de aquella factoría”* (16).

Després de dinar, Correa es va aturar la colònia Rosal on va visitar la fàbrica i va inaugurar, acompanyats de Ramon i Ferran Rosal Catarineu, i tots els treballadors de la fàbrica, el menjador infantil de «Auxilio Social».

El tercer viatge. Alocución ante dos mil mineros de Fígols: 20 d'octubre de 1944

“En su afán de dar a conocer a los productores de la provincia el alcance, significado y utilidad de las elecciones sindicales, que vienen celebrándose estos días, el gobernador civil y jefe provincial el Movimiento, camarada Correa, se trasladó ayer, por la tarde, a Fígols y Saldes, donde habló ante los productores mineros. Le acompañaron desde Barcelona, el inspector provincial del Movimiento, camarada Agustín Zurita; l'inspector

Cartell del Frente de Juventudes (Octubre 1939)

provincial del Frente de Juventudes, camarada Gómez del Valle; el secretario del Departamento de Propaganda de la Delegación Provincial de Educación Popular, camarada Vila; el jefe del sector Servicios de la CNS, camarada Julià; el jefe de los Servicios Jurídicos, camarada Éyre, y el asesor de los mismos, camarada Hinojos” (17).

Van rebre a les autoritats, l'alcaldede de Cercs, el cap local del moviment, Marginet i el comte de Fígols, amb el seu equip directiu. També l'esperaven dos mil miners, disciplinadament col·locats davant de la bocamina de la Consolació i davant d'un empostissat on s'havia instal·lat el micròfon des d'on Correa Veglison féu el seu abrandat discurs a favor de la participació en les eleccions i fent esment de la preocupació especial que el Caudillo tenia per als miners. Després de dinar el vi-

atge va continuar fins a Saldes on es va repetir el discurs. D'aquest viatge no n'hem pogut trobar les imatges, però de ben segur que si hi són costarà comptar els dos mil miners que escoltaven l'arenga del militar que va regnar a Barcelona i a la província durant els anys blaus del franquisme.

NOTES

- (1). SANTACANA, Carles (2005), *“Les institucions del règim franquista. Els protagonistes del manteniment del nou ordre polític”*, a *“El Franquisme a Catalunya (1939-1977)”*. 1. La dictadura totalitària (1939-1945), Barcelona, edicions 62, p. 90-91.
- (2). José Antonio Primo de Ribera (1903-1936) fill del general dictador del mateix nom, va fundar el 1933 La Falange Española (FE), un dels primers grups feixistes espanyols que es caracteritzaven per la supressió de tots els partits polítics, menys el seu, i per formar milícies uniformades Amb l'objectiu de lluitar contra els grups d'esquerres revolucionaris. Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista (FET y de las JONS) era el nom del partit

únic de la dictadura franquista creat el 19 d'abril de 1937, fusió de diferents partits i moviments que donaven suport la revolta militar que va iniciar la Guerra Civil espanyola, i que no van desaparèixer realment, sinó que es van articular en les denominades famílies del franquisme, prenent el nom de la Falange Española i Comunió Tradicionalista. FET y de las JONS es va concebre com la branca política del denominat Movimiento Nacional, concepte més ample amb el qual es definia al complex mecanisme totalitari d'inspiració feixista que pretenia ser l'única llera de participació en la vida pública espanyola (Font: wikipedia.org)

- 3). Javier Tébar Hurtado es l'autor d'un important estudi sobre els anys en que Correa Veglison fou governador de Barcelona que es també un repàs completíssim i molt documentat de la seva biografia. TÉBAR HURTADO, Javier (2011). *“Barcelona, anys blaus. El governador Correa Veglison: poder i política franquistes (1940-1945)”*, Edicions Flor del Vent, Col·lecció de Llevant a Ponent, núm. 17.
- (4). TÉBAR HURTADO, Javier (2011), p. 40, nota 51. *“Suprema jerarquia provincial del Estado y del Movimiento”*, La Vanguardia Espanyola, 24-12-1940.
- (5). Mariano Calviño de Sabucedo Gras (Manresa, 1907 - 1980) fill d'un tinent coronel d'artilleria i d'Enriqueta Manén Maynou copropietària de *Manufacturas Manén, SA*, propietària de la colònia de Cal Riera de Puig-reig, advocat, secretari de la Cambra de Comerç i d'Indústria de Manresa, assessor de la Unió Mercantil, era també advocat de la Mútua Patronal i de l'Associació de Propietaris Rústics de Manresa i Berga. Instal·lat a Burgos el 1937, Raimundo Fernandez-Cuesta el nomenà cap provincial de la FET i de las JONS el març de 1939. De juny a octubre de 1943, durant la Segona Guerra Mundial, s'integrà a la *Divisió Azul*. Conseller directe de Franco, valedor de la candidatura d'Alfons de Borbón y Dampierre a la corona d'Espanya en contra de Joan Carles de Borbon y Borbon, encara essent procurador a les Corts Espanyoles vota en contra de la Llei de Reforma Política. Fou president de la Societat General d'Aigües de Barcelona, del Comitè Sindical del Cacao, vicepresident de la Societat Anònima CROS SA, i conseller del Banc Espanyol de Crèdit, entre altres càrrecs. THOMAS, Joan Maria (2008): *“Feixistes!. Viatge a l'interior del falangisme català”*, Editorial

L'Esfera dels Llibres, Col·lecció *Punt de Mira*.

- (6). *La Vanguardia Española*, Jueves 24 diciembre de 1940.
- (7). TÉBAR HURTADO, Javier (2011)
- (8). THOMAS, Joan Maria (2008): "Feixistes!. *Viatge a l'interior del falangisme català*", Editorial *L'Esfera dels Llibres*, Col·lecció *Punt de Mira*.
- (9). TÉBAR HURTADO, Javier (2011)
- (10). DOMÈNECH, Sílvia (2007): *Barcelona fotografiada guia dels fons i les col·leccions de l'Arxiu fotogràfic de la ciutat*, Arxiu Municipal de

Barcelona/Institut de Cultura de Barcelona, 2007. Les fotografies de la família estan distribuïdes entre l'Arxiu Històric de la Ciutat, el servei de documentació del diari "*La Vanguardia*" i l'Arxiu de l'Agència Efe, amb un total de gairebé cinc milions de negatius. Amb el nom de *Els Pérez de Rozas el Palau Robert* va presentar una exposició de la nissaga de fotògrafs el 16 de març al 28 de maig de 2006.

- (11). DOMÈNECH, Sílvia (2007): *Barcelona fotografiada guia dels fons i*

les col·leccions de l'Arxiu fotogràfic de la ciutat, Arxiu Municipal de Barcelona/Institut de Cultura de Barcelona, 2007-

- (12). Sir Harold Matthew Evans (1928) és un periodista britànic i escriptor que va ser editor de *The Sunday Times* des de 1967 fins a 1981. El 1984 es va traslladar als Estats Units, on hi havia una posició de lideratge en el periodisme amb *EUA* El 2000, es va retirar del periodisme actiu i el 2011 fou nomenat assessor de l'agència de notícies Reuters.

- (13). *La Vanguardia Española*, Jueves 13 de abril de 1944.
- (14). *La Vanguardia Española*, jueves 20 d'abril 1944).
- (15). *La Vanguardia Española*, viernes 14 de abril de 1944
- (16). *La Vanguardia Española*, viernes 5 de septiembre de 1944
- (17). *La Vanguardia Española*, viernes 20 de octubre de 1944

Rosa Serra Rotés

www.zenobitaedicions.com
Tel. 93 875 7363
c/e: zb@zenobitaedicions.com

zenobita
edicions

Col·lecció
patrimoni industrial i històric

Roger Cortina i Farràs
Capelles de Queralt

Viure al peu de la mina
Les colònies mineres de Cercs

La mina de petroli de Riutort
(Guardiola de Berguedà)

L'embassament de la Baells
(Cercs)

Castells, esglésies i monestirs
(Cercs, Figueras, Vallcebre i Guardiola de Berguedà)

Vallcebre i la mineria del carbó

De venda a les millors llibreries de la comarca

Altres exemplars de la col·lecció "Ruta Minera"

Ctra. Sant Fruitós, 32 - bxs.

Tel. 93 821 45 90

Fax 93 821 45 91

08600 Berga

 PLANA
a s s e s s o r i a s . l